

აქტუარული მეცნიერების როლი ფინანსურ ანალიზსა და გლობალურ ეკონომიკაში

ნანა ბენიძე

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

საკვანძო სიტყვები: აქტუარული მეცნიერება, აქტუარი, ფინანსური ანალიტიკოსი

ფინანსურ ანალიზსა და აქტუარულ მეცნიერებას საკმაოდ ხანგრძლივი ისტორია გააჩნიათ. საკმარისია აღინიშნოს, რომ 1998 წელს დიდ ბრიტანეთში აქტუარის პროფესიის ოფიციალურად დაფუძნების (ლონდონში „აქტუარების ინსტიტუტის“ დაარსების) 150-ე წლისთავი იზეიმეს, ხოლო ამერიკის შეერთებულ შტატებში, 1989 წელს – მე-100 წლისთავი.

ეკონომიკურად განვითარებულ სამყაროში აქტუარისა და ფინანსური ანალიტიკოსის პროფესიებს მყარი ტრადიციები და ჩამოყალიბებული ორგანიზაციული სტრუქტურა აქვთ, რაც შესაბამის განათლების, ატესტაციის, სამუშაო ადგილებით უზრუნველყოფისა და პროფესიის დაცვის სისტემებში გამოისახება. ამ საქმეში დიდი წვლილი პროფესიულ ასოციაციებს მიუძღვით, რომლებიც წარმატებით მოქმედებენ როგორც ეროვნულ, ასევე საერთაშორისო დონეზე.

აქტუარის პროფესია მსოფლიოში ერთ-ერთ მცირერიცხოვან და პრესტიჟულ პროფესიათა რიცხვს განეკუთვნება, მაგალითად ა.შ.შ.-ში ამჟამად რეგისტრირებულია 16000 კვალიფიცირებული აქტუარი, რომელთა რიცხვი ყოველწლიურად 1000-ით იზრდება. ინგლისში, სადაც ამ პროფესიას ყველაზე დიდი ტრადიციები გააჩნია, აქტუარების რაოდენობა 4500-ს აღწევს.

ამერიკაში ძალზედ პოპულარული გამოცემა Jobs Rated Almanac-ის მიერ პროფესია ორჯერ იქნა აღიარებული, როგორც ყველაზე პრესტიჟული (1998 და 1995 წლებში). საერთოდ, ამ გამოცემის არსებობის ისტორიაში აქტუარის პროფესიის რეიტინგი მე-4 ადგილს არ ჩამოსცილებია.

აქტუარებს გააჩნიათ სწორედ ის ცოდნა და უნარები, რომელიც აუცილებელია ფინანსური ანალიზისა და გრძელვადიანი ვალდებულებების შეფასების განსახორციელებლად, შესაბამისად აქტუარები მუშაობენ ისეთ სფეროში, სადაც აუცილებელია ფინანსური განუსაზღვრელობის შეფასება.

ისტორიულად აქტუარები ყველაზე უფრო ხშირად სადაზღვევო კომპანიებში და საპენსიო ფონდებში მუშაობდნენ, თუმცა მათ სხვა სფეროშიც შეხვდებით, მაგალითად, სახელმწიფო სადაზღვევო და სოციალური სტრუქტურებში. საკონსულტაციო ფირმებში, ბანკებსა და საინვესტიციო კომპანიებში, უმაღლეს სასწავლებლებში და კვლევით ცენტრებში, დიდ კორპორაციებში და სხვა.

ტიპური ამოცანები რომელთა შესრულებაც აქტუარს უწევს არის: სადაზღვევო რისკების შეფასება, საიდანაც ხდება სადაზღვევო ტარიფების განსაზღვრა, ტექნიკური რემერვების გაანგარიშება, ზარალების სტატისტიკური ანალიზი, კორპორატიულ დაგეგმარებაში მონაწილეობა (მაგალითად, კომპანიების შერწყმის დროს), ახალი სადაზღვევო

პროდუქტის სამართლიანი ფასის განსაზღვრა, კატასტროფების ფინანსური შედეგების პროგნოზირებაში მონაწილეობა, საინვესტიციო პროგრამების ანალიზი და სხვა.

ბოლო დროს მომხდარმა მოვლენებმა, როგორებიცაა ტერორისტული აქტები და ფინანსური კრიზისები, სერიოზული გავლენა იქონია საბანკო და საინვესტიციო გარემოზე, რამაც თავის მხრივ გააძლიერა აქტუარებზე მოთხოვნა შრომით ბაზრის ისეთ სეგმენტებზე, რომლებიც ერთი შეხედვით არატრადიციულია ამ პროფესიისათვის. 2018 წლისათვის საინვესტიციო და საბანკო სექტორში აქტუართა რაოდენობის 36%-ით ზრდას ვარაუდობენ, მაშინ როცა სადაზღვევო სექტორში – მხოლოდ 3-9%-ით.

მრავალ ქვეყანაში კომპანიებს აქტუარის ყოლა კანონით მოეთხოვებათ. ძირითადად ეს ეხება სიცოცხლის დაზღვევის კომპანიებს და საპენსიო სქემების დამფუძნებლებს და მხოლოდ ზოგიერთ ქვეყანაში – არასიცოცხლის დაზღვევის კომპანიებს.

საბაზრო ეკონომიკის ერთ-ერთი ძირითადი თვისება იმაში მდგომარეობს, რომ ფინანსური ინსტიტუტების, საინვესტიციო ფირმებისა და სხვადასხვა კომპანიების საქმიანობა განუსაზღვრელობის პირობებში მიმდინარეობს და, ამგვარად, რისკთანაა დაკავშირებული. ასეთ ვითარებაში, რაოდენობრივი ხასიათის რაციონალური გადაწყვეტილების მიღებისას, მთავარი როლი ფინანსურ ანალიტიკოსებსა და აქტუარებს ენიჭებათ.

90-იან წლებში საქართველოში საბაზრო ეკონომიკის პრინციპის დამკვიდრებამ კერძო ბიზნესისა და ფინანსური ინსტიტუტების საქმიანობის მკვეთრი გააქტიურება გამოიწვია. წამყვან ფირმებში, ბანკებსა და სადაზღვევო კომპანიებში, კაპიტალის დაგროვებასთან ერთად, ამ კაპიტალის რაციონალური მართვის პრობლემა ჩნდება, რაც ფინანსური ანალიტიკოსებისა და აქტუარების პროფესიონალურ ჩარევას მოითხოვს.

თუ ამას დაუმატებთ, რომ თბილისში საფონდო ბირჟა ამოქმედდა, სადაც ვაჭრობა ძირითადი და მეორადი ფასიანი ქაღალდებით იწარმოება, გასაგები გახდება, რომ საქართველოში აქტუარისა და ფინანსური ანალიტიკოსის პროფესიების დამკვიდრებისა და განვითარების დრო დადგა.

1998 წლის აგვისტოში „საქართველოს სტატისტიკური ასოციაციის“ (დაფუძნებული 1991 წელს) „ფასიანი ქაღალდებისა და სადაზღვევო საქმის ბიუროს“ ბაზაზე ახალი არასამთავრობო ორგანიზაცია – „აქტუარებისა და ფინანსური ანალიტიკოსების ასოციაცია“ ჩამოყალიბდა.

ამ პროფესიული ასოციაციის ძირითად ამოცანას საქარ-

თველოში აქტუარისა და ფინანსური ანალიტიკოსის პროფესიების დამკვედრებისა და შემდგომი განვითარების ხელშეწყობა წარმოადგენს.

აქტუარის პროფესიის შინაარსი იმაში მდგომარეობს, რომ მას გაურკვეველობაში გარკვეულობა შეაქვს:

- თქვენ არ იცით, თუ რამდენ ხანს იცოცხლებთ, მაგრამ აქტუარს შეუძლია თქვენთვის ისეთი გეგმა შეიმუშაოს, რომლის მიხედვითაც, ხანგრძლივი სიცოცხლის შემთხვევაში, შრომითი აქტიურობის დასრულების შემდეგ, თქვენ საკმაოდ შემოსავალი გექნებათ, ხოლო გარდაცვალების შემთხვევაში – თქვენ ახლობლებს მხარდაჭერა აღმოეჩინებათ;

- თქვენ არ იცით, თუ როდის გახდებით ავად, მაგრამ აქტუარი ისეთი გეგმის არჩევანში დაგეხმარებათ, რომ ავად-

მყოფობის დროს, თქვენ უმაღლესი დონის მკურნალობის საშუალება გქონდეთ;

- თქვენ არ იცით, თუ როდის და რა სტიქიური უბედურება მოხდება, მაგრამ აქტუარის დახმარებით თქვენ შეგიძლიათ თავი დაიზღვიოთ მნიშვნელოვანი ფინანსური დანაკარგებისაგან.

აქტუარული მეცნიერება არ არის მირაჟი, იგი მათემატიკის, სტატისტიკის და ფინანსთა თეორიის სოლიდურ საფუძველს ეყრდნობა. აქტუარებს არ შესწევთ მომავლის წინასწარმეტყველების უნარი, მაგრამ მათ შეუძლიათ მომავალში თავდაცვის მოდელი შემოგთავაზონ, რომელიც ისეთივე რეალურია, როგორც ნებისმიერი არქიტექტურული თუ საინჟინრო ნაგებობა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. შათირიშვილი ჯ., კაკაშვილი ნ. – სადაზღვევო საქმე, თბილისი 2008.
2. ვერულავა თ. – სიცოცხლის დაზღვევა, ნაწილი I, თბილისი 2009.
3. ბენიძე ნ., შონია ნ., ბიწაძე ჯ. – რისკები და დაზღვევა, თბილისი 2010.
4. ჯანმრთელობის დაზღვევა საქართველოში, „საერთაშორისო გამჭვირვალობა – საქართველო“. თბილისი, 2012.

ACTUARIAL SCIENCE AND THE ROLE OF FINANCIAL ANALYSIS IN THE GLOBAL ECONOMY

NANA BENIDZE

PhD in Economics,

Associated Professor of Akaki Tsereteli State University, Georgia

KEYWORDS: ACTUAL SCIENCE, ACTOR, FINANCIAL ANALYST

SUMMARY

Actuarial profession is one of the few small and prestigious occupations in the world. That's actuaries have the knowledge and skills that are necessary for financial analysis and assessment of long-term liabilities. Accordingly, actors work in a field where it is necessary to assess financial uncertainty.

The typical tasks to which the actors perform are: Assessment of insurance risks from which the insurance

tariffs are determined; Calculation of Technical Reserves; Statistical analysis of claims; Participation in corporate planning (for instance when companies are merging); Determine the fair price of a new insurance product; Participation in predicting the financial results of disasters; Investment programs analysis and more.